

Apponyi Albert belső békét és jogrendet követel.

A személy és vagyon elleni támadások veszélyeztetik visszacszerzett jó hírünket. — Vaskézrel kell letörni az erőszakoskodókat. — A szociális haladás útján kell haladnunk. — A szociáldemokratapártot be kell venni az alkotmányos életbe. — Arányos választási rendszer és új felsőház. — A függetlenség és a nemzeti egység új formái.

A tegnapi jászberényi beszámoló.

— Kiküldött tudósítónk telefonjelentése. —

Jászberény, június 6.

A politikai világ hetek óta fölfokozott várakozással lekinlétt a tegnapi nap elé: Apponyi Albert gróf beszámolóját ezuttal olyan rendkívüli érdekfeszítés előzte meg, amilyennel az utolsó évben egyetlen politikai megnyilatkozást sem várt az ország. Mindenki tudta, hogy Apponyi ezuttal **belpolitikai programot** fog adni és bár ő maga kérte, hogy a beszámolóját ne tekintsék zászlóbontásnak, kétségtelen, hogy olyan iránjelvet mutatott a magyar politikának, amelyeknek a jövő alakulási szempontjából döntő jelentőségük lehet. A magyar békeküldöttség volt előke több, mint egy óráig hatalmas beszámolójában tárgyilagos és kemény bírálatot mondott a mai belső állapotok fölött, de ugyanakkor ki is jelölte azokat az utakat, amelyek haladva az európai fejlődés folyamába bekapcsolódhatunk és ezzel megszerezhetjük magunknak azt a rokon-szenvet és tisztelgetet a külföldnél, amelynek segítségével visszacserezhetjük, amit külső erőszak és gyűlölet és belső szerencsétlenségünk miatt elvesztettünk.

Jászberénybe.

Szombat délután a Hatvan felé menő vonattal indult el Apponyi Albert gróf és kísérete a számukra főtartott termes kocsiában. Apponyi Jászberénybe feleségén, leányán és György fián kívül elkísérték Tóth János volt belügyminiszter, Palugyay Mór volt államtitkár, Bernáth Béla, a nemzetgyűlés tagja, Zlinszky István, Csanak János volt képviselő, Neményi Imre ny. államtitkár, Kelemen Béla, Veszprény Zoltán volt főispánok, továbbá Karafiáth Jenő, Czettel Jenő, Gyömörey György, Kenéz Béla, Magyar Kázmér, Mikovényi Jenő nemzetgyűlési tagok, Egan Imre kormánybiztos, Krammer Fülöp kereskedelmi tanácsos, Vancsó Gyula igazgató, Hyatt amerikai hírlapíró, valamint a fővárosi sajtó képviselői.

Hatvanról Jászberényig diadalmenet volt Apponyi utja. A hatvani állomáson a jászberényi küldöttség élén Szombathy igazgató üdvözölte, Jásznagykunszolnok-megye határán, Jászfényszaru pedig Hebrony Kálmán vezetésével újabb küldöttség várta. Az üdvözlés Jászberényig minden állomásnál megismétlődött.

Jászberényben.

Jászberénybe nyolc óra előtt érkezett a vonat. A város közönsége nevében Friedszky Ferenc polgármester nagyhatású beszéddel köszöntötte Apponyit, aki meghatottan köszönte meg az üdvözlést. Apponyi és kísérete ezután hintóba szállt és ünnepi menetben, a közönség éljenző sorába között vonult be a városba. Apponyi és családja Bathó József közjegyzőnél szállt meg s ott fogadta a város előkelőségeinek üdvözlését. A tömeg lelkes hívására Apponyinak meg kellett jelennie az erkélyen, ahol néhány meghatott szóval köszönte meg a feledhetetlen ünnepelést.

Tóth János a legitimálásról.

Este a Pannoniában az érkező vendégek tiszteletére lakoma volt, amelyen Kelemen Béla üdvözölte Jászberény közönségét. Achát Sándor ezredes, a Move elnöke pedig Jászberény üdvözlését tolmácsolta.

A vacsorán Tóth János volt belügyminiszter hosszabb politikai beszédet mondott, amelyben behatóan foglalkozott a legitimálás kérdésével és megjelölte azokat a módokat, amelyek mellett a forradalmak minden következményétől megszabadulva, vissza lehet térni a teljes legitimálásra, az ország

júggellenségének és a kormányzat magyar nemzeti voltának tökéletes biztosításával. Tóth János beszéde rendkívüli hatást keltett és a végén Apponyi régi fegyvertársát lelkesen ünnepelték.

Várják Apponyit.

Vasárnap a Városháza terén nyolctizezer főre menő tömeg várta Apponyi beszédét. Automobilon és kocsi több politikus is érkezett, többek között Kállay Ubul, Karolyi József gróf, Kuszko István, Pallavicini György őrgrof és Huszár Elemér, Apponyi Albert gróf családjával és a város előkelőségeivel a nagytemplomban misét hallgattak, amelyet Erdős István plébános celebrált. Onnan kíséretével a főtéren fölköltött díszes emelvény felé vette útját. Megérkezésénél a közönség percekig tartó, szűnni nem akaró éljenzéssel fogadta, amely újra és újra megújult és alig akart vége szakadni. A polgárság feszült várakozással figyelte Apponyi beszédét s a fekete ünneplőbe öltözött magyarok fölött a légy zűmmögését is meg lehetett volna hallani a Főtéren, ahol Fáy Zoltán főkapitány példás tapintattal tartotta fenn a rendet.

Apponyi Albertet az emelvényen előbb Egan Imre kormánybiztos, majd a helybeli pártelnök üdvözölte. A dalosgyűlést a Himnusz énekelte, amelyet a közönség meghatottan, kalaplevéve vele együtt énekelt végig. A zaj csillapultával Apponyi Albert gróf kilépett az emelvényre és messzeesengő, erős hangján fordult választóihoz.

A beszéd.

— Megterhelve — ugymond — a múltért való felelősségnek egy még meg nem állapított és nehezen megállapítható részével, világosan látva, hogy a kül- és belpolitikában egész új utakon kell haladnunk, részben az előbbiekkel ellentéteseken, úgy hittem, hogy ebben az új világban új erőknél kell érvényesülnök, engem pedig szerep alig illet meg. Sajnos, a megindulás az új utakon annyira eltévesztett volt, hogy a múlt hibáit nem javította ki, hanem teljese, katonai erőnk megbontásával kezdte, politikai tehetetlenséggel folytatva és szociális felfordulással végezte. Így történt, hogy az ország nagy része idegen megszállás alá került és hogy a nemzetnek egy töredékre hártul az a nagy földadat, hogy a hazát romokból újra fölépítse. Akit ilyenkor munkára hívnak, annak nem szabad magát a munka alól kivonni. Ennek a kötelességnek átérzése erősebb volt előbbi elhatározásomnál. Engem is hívtak.

— Az első hívás Önöktől jött. Mikor a formai jogfolytonosság szakadékaiknak betöltése céljából a jog ősforrásához, az egész nemzethez kellett fordulni, mikor ebből folyólag ezt a várost is felhívták, hogy küldje el bizalmának emberét a nemzetgyűlésre, akkor Önök megemlékeztek régi képviselőjükről, aki egy év hiányan negyven esztendő óta viseli ezt a tisztséget és anélkül, hogy kerestem volna, nekem adták a mandátumot. Az egész nép és ezzel azok a tömegek, amelyeket egy szűkkeblű választójog előbb a politikai jogok gyakorlásából kizárt, jóváhagyták a régebbi korszak választóközönség ítéletét, magukévá tették annak bizalmát. Így vezetett vissza engem a népakarat a közéletbe.

— Ezután ismét tapasztaltam, még pedig félelmes alakban szélesebb köröknek bizalmát midőn a minden pártból alakult kormány a közvélemény helyeslése mellett a magyar békedelegáció vezetését ruházta rám. El kellett

vállalnom, bár alig lehetett reményem, hogy kész és véglegesekké rögzített elhatározások falait megdönthessük. Ez nem is sikerült; hogy mennyiben bírtuk mégis e falakat megingatni, azt a jövő fogja megmutatni. Ma hazafiai lelkiismeretem arra készítetett, hogy iszonyu kényszerhelyzetünkben a kormányra a reánk erőszakolt béke aláírását javasoljam, amiből a tisztesség szabályai szerint az következett, hogy ezért az ellenszenves elhatározásért a kormányra nehezedő erkölcsi felelősségben osztozzam. De ez nem jelent lemondást egyébről, mint erőszakos eszközök alkalmazásáról. A békemű ezzel még nincs befejezve, hanem inkább csak most kezdődik; az aláírás pedig eszköz nagyobb akcióképesség megszerzésére.

A siker alapja a belső rend.

— Hogy ennek az akciónak külpolitikai része miként fog lefolyni, arról ma nehéz volna konkrét képet festeni. Külügyeink vezetése jó kezekben van és meggyőződésem szerint helyes irányban indult; teljes bizalommal nézek továbbra működése elé. De megmondtam a nemzetgyűlésen és megisméltem itt, hogy a működés sikere mindenekelőtt belügyeink kedvező alakulásától függ. Ami bizalom, ami jobb hangulat irántunk ma létezik — és ma leginkább

Mit követel Apponyi a Kormánytól?

— Nem kormányt buktatni jöttem, hanem inkább támogatni óhajtom azokat a férfiakat, akik a kormányzás nehéz feladatára vállalkoztak; de nyíltan meg akarom mondani, hogy mit kívánok, mit követeltek tőlük, hogy ezt tehessem.

— Talán mondanom sem kell, hogy az az irány, amelyet kívüztök: a keresztény és nemzeti iránnyal teljes mértékben rokonszenvezek. En az magamnak vallom, mióta a közpályán működöm, kiegészítve az az a szociális irányzattal, amelynek folytatására már évtizedek előtt elsőnek mutattam rá és amely a háború és a forradalmak folytán ma sokkal gyorsabb és gyökeresebb újjalakításokat kíván, mint azelőtt. — Bár más oldalról épp e felfordulások következményei és a gazdasági rekonstrukció nehézségei a gyors haladás lehetőségét csökkentik.

Az osztálypolitika ellen.

— Azt is természetesnek tartom, hogy előtérbe lépjen a nemzeti társadalomnak azon osztálya, amely valóban a nemzet gerince, amely a felforgató irányzatokkal szemben a legnagyobb ellenállóképességet tanúsította: a kisbirtokos osztály. Amde ezzel vezetőinek felelőssége is nagyon nőtt és semmi okom nincs, hogy ezt a nem érzik. Ma nem lehet a nemzeti politikát az osztálypolitika szűk kereteibe szorítani, hanem inkább az osztálypolitikát kell a nemzeti politika magaslataira emelni. A földmivészetpolitika sohasem jelenthet és bizonyára nem is akar jelenteni ellentétet a város és a falu közt, háttérbe szorítását az ipar és kereskedelem érdekeinek. Sőt kétszeresen kell értékelnünk azt az ipart, amely nekünk megmarad, különösen azt, amely nyersterméseit feldolgozza és feldolgozott alakban munkanyereségekkel öregbítve hozza a világpiaconra és ápolnunk kell azt a kereskedelmet, amely azért, hogy a többi nemzetekkel való gazdasági összeköttetéseinket kelet-európai központi helyzetünk érvényesítését jelenti, óriási politikai sullyal bír.

A földreform.

— A kisgazdapárt megerősödése előtérbe vitte a földbirtokreform problémáját, vagy talán megfordítva is, a földbirtokreform égető volta okozta a kisgazdapárt megerősödését. Ez a reform valóban a gyakorlati élet talajából nőtt ki. Gyökérszála az ország számos vidékén tényleg létező egészségtelen birtokmegosztási viszonyok; mert bár nagyobb mezőgazdasági üzemeknek létezése egy a gazdasági haladás, mint a városi közönség ellátása és a kivétel biztosítása miatt szükséges,

ettől kell várunk kifelé is mindent — azon alapszik, hogy kezdik belátni, miszerint Kelet-Európa nyugalmának egy erős Magyarország az egyedüli szilárd biztosítéka. Ha ez a bizalom megívog, vagy nem tud megizmosodni, akkor visszaesünk oda, ahol nemrég voltunk, hogy egyetlen barátunk se legyen. Gondolja meg mindenki, akiben egy csepp lelkiismeret van, hogy minden cselekvés, amely a művelt világban ellenszenvet keltené alkalmas, csökkeni a nemzeti újjászülés külső céljait és hogy ily cselekedetek gyakorisága azokat teljesen megsemmisíti.

— Nagyon kérek mindenkit, hogy igénytelen fejtegetéseimre ne alkalmazzon olyan igénytelen jelzőket, minő: zászlóbontás s effélék. Tőlem távol áll minden ambiciózus gondolat; kívánom és szükségesnek tartom a ma létező pártok együttműködését, szeretnék abba bevonnai olyan erőket is, amelyek pártokhoz nem tartoznak, de a nemzeti újjáépítés nagy munkájában nem nélkülözhetők; szóval: nem bontani, hanem egyesíteni kívánok, mert valóban tudomoljak az idők arra, som-hogy pártpolitikai enyelgésekkel mulatassunk. Ha pártönkivüli vagyok, ezzel azt akarom kifejezni, hogy a pártfejelem helyébe a nemzeti fejelem akarnám tenni.

a nagybirtoknak és különösen a költőt nagybirtoknak az a tultengése, amely hazánk némely vidékén létezik és amely a leghivatottabbakat a földszerzésből kizárja, határozottan kéros és szociális szempontból gyökeres orvoslást igényel. A tulajdon elve ennek nem állhat útjában; mert bár a magántulajdon, azaz a vállalatnak az egyéni boldogulással való azon szoros összeköttetése, melyet csak a tulajdon hoz kifejezésre, ma még feltétele a sikeres termelésnek és így legkevésbé ma szabad azt megtámadni, mikor a termelésnek újból életrehozása létkérdés, óriási rövidlátás volna azt hinni, hogy minden a régieken maradhat. Nem megszüntetni, hanem szociális tartalommal telíteni kell a tulajdont, szorosabb evolúcióba hozni azt a felelősség és a munka eszméjével. Fenntartása csak így lehetséges. A kommunizmus hőbortjai és erőszakosságával szemben támadt lelki reakció hangulata ne vessze félre azokat, akik az állam ügyeinek vezetésére, a nemzeti jövő biztosítására hivatvák. Ez muló jelenség; a szociális haladás követelése az állandóan uralkodó fejlődési irány.

— Kormányozni annyit jelent, mint előrelátni. Ez a mondat ma inkább áll, mint valaha. Nem bölcsesség a szükség reformokkal addig várni, míg a tömegmozgalmak fenyegető alakot öltenek és azokat kieroszakolják. A rendet, a stabilitást, a józanul fölfogott és legtim konzervatív érdekeket csak az a politika szolgálja, amely meghallja a fejlődő idők szavát, mielőtt mennydörgésben szólnak meg és vezet, ahe-luett hogy nyomásnak engedjen.

A tisztviselőkérdés.

— A középosztály, különösen a tisztviselők nehéz anyagi helyzetére a legégetőbb szociális probléma, sulyosbitva az ellenséges megszállás alatt lévő területek onnan kiüldözött magyar értelmiségének helyzetével. A probléma sulyos voltát egyedül az enyhíti, hogy átmeneti természetű, mely valutaviszonyaink javulásával okvetlen enyhülni fog; de az átmeneti időn át, ha áldozatokkal is, okvetlen segíteni kell rajta célszerű szervezkedés és állami segély útján. A kormány nagy összeget vett fel erre a célra pénzügyi előirányzatába és bizonyára segíteni akar, itt azonban el kell menni a tényleges szükséglet határáig; ez épp oly kate-górikus imperatívus, amilyen volt a háború alatt a hadi kiadások előteremtése.

A munkásság helyzete.

— Amde az állandó jellegű szociális kérdés mégis a vagyontalan munkássosztály kérdése. Ma szociális feqver-szünetet élvezünk, melyet egy előre-